

**Prawo karne procesowe
dla sędziów, prokuratorów,
obrońców i pełnomocników.
Praxis**

Wydanie 2.

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Przedmowa

„Największym wrogiem jest twój klient” – to cenna uwaga i memento, powtarzane niejednokrotnie przez starszych adwokatów oraz radców prawnych, biorąc pod uwagę nie wiek, ale doświadczenie zawodowe. Aby zrozumieć sens i prawdziwość tego sformułowania, należy w **ujęciu praktycznym odkryć istotę całego procesu karnego**. Taki też cel przyświecał wszystkim Autorom tworzącym przedmiotową publikację z serii „Praxis” Wydawnictwa C.H. Beck, która jest niezbędnym narzędziem w procesie **stosowania prawa w praktyce**.

Takie nietypowe sformułowanie pierwszego zdania wstępu ma na celu zwrócenie uwagi, że niniejsze opracowanie nie ma zamiaru powtarzać innych podobnych tego typu publikacji czy komentarzy. Nie można oczywiście zapominać o innych grupach zawodowych – sędziach czy prokuratorach, do których ta publikacja jest kierowana, wprost przeciwnie – zamiarem Autorów jest przedstawienie przepisów **procedury karnej „in action”**, czyli zaprezentowanie Czytelnikowi nie tylko obowiązujących przepisów prawa wraz z **aktualnymi poglądami piśmiennictwa**, ale przede wszystkim pomoc w **interpretowaniu** istniejących przepisów z uwzględnieniem starannie dobranego i odpowiednio **wyselekcjonowanego orzecznictwa** oraz **skuteczne przygotowywanie pisma procesowego, opinii prawnej czy strategii działania**. Liczne przykłady, wskazówki praktyczne, odwołania do praktyki orzeczniczej i **ponad 300 wzorów pism** ułatwiają zrozumienie poruszanej tematyki.

Autorzy to specjaliści z danej dziedziny, dlatego też tak szerokie ich grono. **Nie jest to publikacja, w której gdzie zaczyna się problem, tam kończy się omówienie danego zagadnienia**. Wprost przeciwnie, Autorzy rozwiązują dany problem prawny.

Doskonały zespół autorski składający się z **ekspertów – praktyków** gwarantuje zarówno niezwykle **wysoki poziom merytoryczny**, jak i praktyczny prezentowanych zagadnień. Publikację stworzyło **52 Autorów**, wśród których jest:

- **23 adwokatów** (w tym obecni i byli Dziekani Okręgowych Rad Adwokackich oraz 2 Prezesów Sądu Dyscyplinarnego);
- **12 prokuratorów** (w tym Prokurator Okręgowy i zastępca Prokuratora Okręgowego, była Dyrektor Biura Współpracy Międzynarodowej Prokuratury Krajowej);
- **11 sędziów** (w tym Prezes Wojskowego Sądu Okręgowego, Wiceprezes Sądu Apelacyjnego oraz Prezes Sądu Dyscyplinarnego);
- **1 radca prawny**;
- **1 Kurator Okręgowy**.

Wśród ww. osób jest **4 profesorów** (w tym Rektor uczelni i Kierownik Katedry Postępowania Karnego na Uniwersytecie) oraz **14 doktorów nauk prawnych**.

Autorzy to osoby, które na co dzień wykonują (lub wykonywały) czynnie zawód związany z wykonywaniem i stosowaniem prawa w praktyce. **Ponad 15 osób prowadzi zajęcia w ramach aplikacji adwokackiej oraz 10 w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury**. Autorzy są także **egzaminatorami na kolokwiał dla aplikantów oraz końcowych egzaminach zawodowych**. Dlatego też ta pozycja wyróżnia się znacząco na rynku innych książek prawniczych z tej dziedziny.

Co istotne, **opracowanie przedstawia „tylko” 2476 stron**. Jednakże, należy zwrócić uwagę, że jedna strona prezentowanej publikacji zawiera niemal 2,5-krotność znormalizowanej strony¹. Oznacza to, że ramy przedmiotowego opracowania **zawierają niemal 6000 stron „normalnego” komentarza** czy innego tego typu publikacji. Nie zdecydowano się jednak na dwutomowe opracowanie, bowiem dla Czytelnika znacznie wygodniejsze i praktyczniejsze jest skupienie całego procesu karnego jako jednej zwartej pozycji.

Publikacja nie została także klasycznie podzielona na poszczególne działy oraz rozdziały Kodeksu postępowania karnego². Jest to zabieg celowy, aby Czytelnik przy danym zagadnieniu odnalazł kompleksowe ujęcie danej problematyki.

Dla przejrzystości Autorzy dokonali nie tylko podziału na **tezy, hasła i wyróżnili najistotniejsze kwestie**, lecz także dodatkowo oznaczyli poszczególne fragmenty opracowania, podając **wskazówki praktyczne**, omawiając trudne zagadnienia na **przykładach** oraz wskazując **orzecznictwo przydatne w praktyce**. Ułatwia to Czytelnikowi szybkie odnalezienie interesującej go kwestii. **Ponadto przy każdym zagadnieniu znajduje się od kilku do kilkudziesięciu wzorów pism procesowych**. Wszystko to sprawia, że przedmiotowe opracowanie jest na rynku jedynym kompleksowym omówieniem procesu karnego.

¹ Strona znormalizowana to strona, która zawiera 1800 znaków ze spacjami.

² Ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.).

Drugie wydanie publikacji uwzględnia **stan prawny na dzień 1.11.2025 r.** i wszystkie ostatnie zmiany dokonane:

- ustawą z 9.7.2025 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2025 r. poz. 1178), wejście w życie 10.9.2025 r. i 1.3.2026 r.;
- rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 22.9.2024 r. w sprawie sposobu przygotowania i przeprowadzenia przesłuchań w trybie określonym w art. 185a–185c oraz art. 185e Kodeksu postępowania karnego oraz warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania takich przesłuchań (Dz.U. z 2024 r. poz. 1477) – wejście w życie 5.10.2024 r.;
- ustawą z 7.7.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1860), wchodzi w życie 28.9.2023 r. i 14.3.2024 r.;
- ustawą z 14.4.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 818), wchodzi w życie 15.2.2024 r. i 13.5.2024 r.;
- ustawą z 9.3.2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 535), weszła w życie 22.6.2023 r.;
- ustawą z 13.1.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 289 ze zm.), wchodzi w życie 15.8.2023 r. i 15.2.2024 r.;
- ustawą z 27.10.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2022 r. poz. 2582), weszła w życie 27.12.2022 r.;
- ustawą z 7.7.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600 ze zm.), weszła w życie 1.10.2023 r.;
- ustawą z 18.11.2020 r. o doręczeniach elektronicznych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1045 ze zm.), weszła w życie 5.10.2021 r.

Publikacja przykładowo zawiera **szczegółową analizę nowych zagadnień** pojawiających się w praktyce **m.in.:**

- 1) czy świadek może korzystać z dokumentów, notatek czy zapisków podczas przesłuchania;
- 2) jaką postać i formę powinno zawierać modelowe zarządzenie przewodniczącego składu sędziowskiego w kwestii uchylania pytań;
- 3) co grozi oskarżonemu (podejrzanemu) za podanie nieprawdziwych informacji w zakresie swoich danych osobowych (np. wysokości osiągniętych zarobków czy też obecnego miejsca pracy);
- 4) z jakiej podstawy prawnej powinien skorzystać sąd, w przypadku złożenia wniosku o umorzenie postępowania z przyczyn określonych w przepisie art. 17 § 1 KPK (np. przedawnienie karalności) po rozpoczęciu rozprawy głównej (przed rozpoczęciem przewodu sądowej, jak i po nim);
- 5) czy zadawanie pytań do świadka powinno nastąpić przed odczytaniem protokołów, np. z postępowania przygotowawczego (z uwagi na to, że świadek odmiennie częściowo zeznaje), czy też – zasada powinno być po;
- 6) czy obrońca może dowiedzieć się (a jeżeli tak – to na jakiej podstawie prawnej) odnośnie do miejsca przebywania tymczasowo aresztowanego (czy też pozbawionego wolności) klienta;
- 7) jak prawidłowo przeprowadzić przesłuchanie małoletniego pokrzywdzonego i świadka oraz pokrzywdzonego w sprawach o przestępstwa wskazane w art. 198–199 KK;
- 8) jak w praktyce funkcjonują tzw. dyżury aresztowe;
- 9) czy można ustanowić pełnomocnika do odbioru pism u notariusza za granicą, a także czy można doręczyć skutecznie pismo przez media społecznościowe;
- 10) jak powinien być szczegółowo skonstruowany wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania przez prokuratora;
- 11) czy można odstąpić od narady nad orzeczeniem – w przypadku sądu w jednoosobowym składzie;
- 12) co należy rozumieć przez „wypadek cierpiący zwłoki” przy możliwości skierowania przez prokuratora wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania przez sąd rejonowy inny niż ten, w okręgu którego prowadzi się postępowanie przygotowawcze;
- 13) w jaki sposób rozumieć pojęcie „niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej”, stanowiące przesłankę ograniczenia dostępu obrońcy do akt sprawy aresztowej;
- 14) czy sędzia wizytator może być obecny podczas narady;
- 15) co powinien zrobić sędzia w przypadku dostrzeżenia, że w wydanym orzeczeniu popełnił błąd o charakterze merytorycznym;
- 16) czy do pojednania w ramach posiedzenia pojednawczego w sprawach prywatnoskargowych wystarczający jest udział wyłącznie obrońcy oskarżonego i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego;
- 17) czy uzupełnienie braku formalnego z własnej inicjatywy (jeszcze przed wezwaniem sądu) jest skuteczne przez oskarżyciela prywatnego;
- 18) czy należy zawiadomić strony o terminie posiedzenia w przypadku rozpoznania przez sąd wniosku prokuratora o przedłużeniu stosowania nakazu opuszczania lokalu;

- 19) jakie szczegółowe kryteria należy brać pod uwagę przy pojęciu bezstronności sędziego, a także jak należy badać spełnienie przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu oraz jego postępowania po powołaniu;
- 20) jakie błędy najczęściej popełniane są w praktyce przy wniosku o pomoc prawną, europejski nakaz dochodzeniowy, ekstradycję i ENA.

Kompleksowe ujęcie zagadnień prawa karnego procesowego ma na celu wskazanie nie tylko wiedzy, ale w głównej mierze takich umiejętności, które dana osoba wykonująca zawód prawniczy musi posiadać, aby być specjalistą w danej dziedzinie i znacząco wyróżnić się na rynku usług prawnych. Oczywiście, to drugie sformułowanie odnosi się przede wszystkim do adwokatów i radców prawnych, bowiem na dzień 1.9.2025 r. było 34 006 adwokatów (23 124 czynnie wykonujących zawód, 6313 niewykonujących, 4569 byłych adwokatów) oraz 4245 aplikantów adwokackich, a także 56 138 radców prawnych (43 450 czynnie wykonujących zawód, 12 688 niewykonujących) oraz 5464 aplikantów radcowskich³. Bez wątpienia rynek usług prawnych ciągle się rozrasta, ponieważ nie tylko każdego roku nowa liczba osób wstępuje do danej korporacji po zdaniem końcowym egzaminie zawodowym (w 2025 r. egzamin adwokacki zdały 1264 osoby, a radcowski 1711 osób⁴), ale także należy pamiętać przykładowo o notariuszach, komornikach, doradcach podatkowych i tzw. kancelariach doradztwa prawnego (przykładowo doradców prawnych nie obowiązują wiążące zasady etyki zawodowej, i nie podlegają oni odpowiedzialności dyscyplinarnej).

Na dzień 1.9.2025 r. w Polsce było łącznie 5807 prokuratorów (3622 w prokuraturach rejonowych, 1630 w prokuraturach okręgowych, 479 w prokuraturach regionalnych i 76 w Prokuraturze Krajowej). W prokuraturach rejonowych dodatkowo było 498 asesorów prokuratorów i 398 liczb wakatów na stanowiskach prokuratorów (319 w prokuraturach rejonowych, 61 w prokuraturach okręgowych, 1 w prokuraturze regionalnej i 17 w Prokuraturze Krajowej), a ponadto 155 liczby wakatów na stanowiskach asesorskich (wszystkie w prokuraturach rejonowych)⁵.

Z kolei na dzień 30.6.2025 r.⁶ w Polsce było łącznie 9226 sędziów (6082 w sądach rejonowych, 2681 w sądach okręgowych, 463 w sądach apelacyjnych). W sądach rejonowych dodatkowo było 645 asesorów sądowych i 496 liczby wakatów na stanowiskach sędziowskich (247 w sądach rejonowych, 190 w sądach okręgowych oraz 59 w sądach apelacyjnych), a ponadto 182 liczby wakatów na stanowiskach asesorskich (wszystkie w sądach rejonowych)⁷.

Jak zasadnie wskazuje się w piśmiennictwie „Wymiar sprawiedliwości może właściwie spełniać swe prawne i społeczne zadania tylko wtedy, gdy represję karną stosuje się wobec rzeczywistych przestępców i za rzeczywiście popełnione przez nich czyny. Każdy wyrok oparty na błędzie i z tego powodu niesprawiedliwy nie tylko nie spełnia swej pozytywnej roli, ale wyrządza niepowetowaną krzywdę osobie niewinnie skazanej, podważa jej zaufania, a także zaufanie innych osób do władzy państwowej. (...) Nie można realizować interesów społeczeństwa kosztem niesprawiedliwości wyrządzonej jednostce, ponieważ krzywda poszczególnego obywatela obraca się w konsekwencji przeciwko interesom całego społeczeństwa, które pragnie zabezpieczyć poszanowanie nie tylko praw ogólnych, ale także praw indywidualnych wszystkich obywateli (...) Zasada prawdy materialnej ma u nas znaczenie nadrzędne w procesie karnym, które wynika z dwu okoliczności: a) wiąże się ona bezpośrednio z celem toczącego się procesu karnego, który w swym rezultacie ma doprowadzić do ustalenia prawdy jako podstawy rozstrzygnięcia sprawy karnej, b) wywiera bardzo duży wpływ na całą konstrukcję procesu karnego, który ma zabezpieczyć właściwe warunki dla ustalenia tej prawdy”⁸.

Nie można także zapominać i należy w pełni zgodzić się ze słowami Prof. E. Łętowskiej, że bez adekwatnej procedury nie ma rzeczywistnienia prawa. „Lapidarna formuła sędziego SN USA Roberta Houghwouta Jacksona nie zostawia złudzeń: dla społecznego oddziaływania prawa, dla prawidłowego układu stosunków władza – obywatel, dla legitymizacji sądów większą doniosłość ma rzetelność procedury

³ Dane na dzień 1.9.2025 r. uzyskane ze strony: <https://rejestradwokatow.pl> i <https://rejestradcow.pl> (dostęp: 1.9.2025 r.).

⁴ Dane na dzień 23.5.2025 r. uzyskane ze strony: Ministerstwo Sprawiedliwości, Wyniki egzaminu adwokackiego i radcowskiego, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/wyniki-egzaminu-adwokackiego-i-radcowskiego2> (dostęp: 1.9.2025 r.). Warto zaznaczyć, że większość izb miało już ślubowanie na dzień 1.9.2025 r.

⁵ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Prokuratury Krajowej.

⁶ Z informacji otrzymanej z Departamentu Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych, Ministerstwo Sprawiedliwości gromadzi dane o liczbie sędziów oraz asesorów uprawnionych do orzekania, a także o liczbie wakatów sędziowskich w sądach rejonowych, okręgowych i apelacyjnych, w okresach kwartalnych.

⁷ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Ministerstwa Sprawiedliwości.

⁸ A. Murzynowski, *Istota i zasady prawa karnego*, Warszawa 1994, s. 115.

⁹ Zdanie odrębne do wyroku z 16.3.1953 r. uchynione przez sędziego R.H. Jacksona w sprawie rozpatrywanej przez SN USA: *Shaughnessy v. United States ex rel. Mezei*, 345 U.S. 206, 224–25 (1953). Była to sprawa, która ustanowiła uprawnienia rządu federalnego do zatrzymywania migrantów na granicy w oczekiwaniu na deportację. Warto nadmienić także, że sędzia R.H. Jackson w latach 40. XX w. był Prokuratorem Generalnym i oskarżycielem w procesie norymberskim jako przedstawiciel Stanów Zjednoczonych.

niż prawo materialne. To ostatnie, nawet nienadzwyczajne, dzięki rzetelnej procedurze i sprawnym sądom może stać się «znośne». Rzetelna procedura może ukryć niedostatki prawa materialnego. Pozbawiona tej cechy zniszczy dobre prawo materialne i przekształci je w narzędzie arbitralnie używanej siły. Nawet nieźle pomyślane i skonstruowane prawo materialne – pozbawione procedury umożliwiającej jego realizację lub opatrzone procedurą kontrproduktywną – nie tylko nie wzbudzi zaufania do systemu prawnego i władzy, która nim się posługuje, ale usprawiedliwi wręcz zarzut nierzetelności prawa. Argumentacja zatem, że wszystko jest w porządku, a prawo rzetelne, stosowana na podstawie wnioskania tylko z treści przepisów materialnoprawnych jest po prostu ułomna¹⁰.

Jak już zostało zasygnalizowane powyżej, przedmiotowe opracowanie skierowane jest do wszystkich osób, które pracują, są zainteresowane, czy też po prostu zaciekawione – ujęciem „od kuchni” zachowań i postępowań (a nawet czasem pewnych „trików”) w procesie karnym. Publikacja zawiera **bogate poglądy piśmiennictwa, orzecznictwa sądowego** i jest przeznaczona przede wszystkim dla **sędziów, prokuratorów, adwokatów oraz radców prawnych**, jednakże z uwagi na kazuistyczne omówienie każdego zagadnienia, należy ją zarekomendować także **przedstawicielom nauki prawa i procesu karnego**. Poza tym, co oczywiste, publikację można polecić **studentom kierunków prawniczych, asesorum sądowym oraz prokuratorским, referendarzom**. Nie można zapominać również o **aplikantach sądowych, prokuratorских, adwokackich i radcowskich**, dla których – z uwagi na kompleksowe praktyczne ujęcie każdej gałęzi procesu karnego *sensu largo* – **niniejsza publikacja może stanowić nie tylko wskazówkę w codziennej pracy zawodowej, ale także jako opracowanie służące do przygotowania się do kolokwium z procesu karnego, a także końcowego egzaminu zawodowego**.

W tym miejscu chciałbym serdecznie podziękować wszystkim Autorom, dzięki którym nie powstałaby ta publikacja i nie udałoby się sprostać niełatwemu dziełu, skupiającym kompleksowym ujęcie sztuki oraz rzemiosła prawniczego z zakresu procesu karnego.

Szczególne podziękowania kieruję do adwokata dra *Andrzeja Ważnego*, prof. EWSPA oraz Wicedziekana Okręgowej Rady Adwokackiej w Łodzi, adwokata dra *Sylwestra Redela*. Ich pomoc oraz wsparcie przyczyniły się do ostatecznego kształtu przedmiotowej publikacji. Serdeczne podziękowania kieruję także do Dyrektora Działu Literatury Prawniczej Wydawnictwa C.H.Beck, Pani *Agnieszki Sypniewskiej-Kozak*. Dziękuję w szczególności za zaufanie i możliwość kompleksowego opracowania niełatwej problematyki prawa karnego procesowego oraz powierzenie mi funkcji Redaktora. Chciałbym także serdecznie podziękować obecnemu Wydawcy – Zastępcy Dyrektora Działu Literatury Prawniczej, Pani *Wiolecie Beczek* oraz Pani *Ewie Martynie*, Wydawcy pierwszego wydania. Ich cierpliwość, skrupulatność i wytrwałość przyczyniły się do ostatecznego kształtu niniejszego opracowania. *In fine*, chciałbym podziękować Czytelnikowi oraz żywić nadzieję, że po zapoznaniu się z treścią przedmiotowej publikacji, nie będzie żałował jej kupna. Jednakże z pokorą czekam również na ewentualne uwagi (w tym również krytyczne) ze strony każdej osoby, które zostaną uwzględnione przy kolejnych wydaniach.

Łódź–Warszawa, listopad 2025 r.

adwokat dr *Mariusz Oleżalek*

¹⁰ E. *Łętowska*, Jak i czym mierzyć rzetelność, w: *D. Szumilo-Kulczycka* (red.), *W pogoni za rzetelnym procesem karnym*. Księga dedykowana Profesorowi Stanisławowi Waltosiowi, Warszawa 2022, s. 55; por. także przyczyny niedoskonałości polskich przepisów oraz wprowadzanych nowelizacji (w kontekście procedury karnej i prawa karnego materialnego): *P. Bogacki, M. Oleżalek*, *Kodeks karny. Komentarz do nowelizacji z 7.7.2022 r.*, Warszawa 2023, s. XII–XIII.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl